

П. В. СТРИЖИБОРОДА

**КОНКУРСНО-ФЕСТИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ  
ТА ЙОГО ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА МУЗИКАНТА-ВИКОНАВЦЯ**

*У статті досліджено психологічний рівень впливу концертних виступів на музиканта-виконавця в умовах конкурсно-фестивального середовища. Розкрито механізми нервово-психічних впливів, напруг, що виникли безпосередньо у конкурсно-фестивальному середовищі, проведено їхню класифікацію та подано ґрунтовні рекомендації щодо захисту від них й методик їх контролювання.*

**Ключові слова:** конкурс, фестиваль, концерт, виступ, музикант, психологічний вплив, психологічна налаштованість.

П. В. СТРИЖИБОРОДА

**КОНКУРСНО-ФЕСТИВАЛЬНАЯ СРЕДА И ЕЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ  
ВОЗДЕЙСТВИЕ НА МУЗЫКАНТА-ИСПОЛНИТЕЛЯ**

*В статье исследован психологический уровень влияния концертных выступлений на музыканта-исполнителя в условиях конкурсно-фестивальной среды. Раскрыты механизмы нервно-психических влияний, напряжений, возникших непосредственно в конкурсно-фестивальной среде, проведена их классификация и поданы обстоятельные рекомендации относительно защиты от них и методик их контролирования.*

**Ключевые слова:** конкурс, фестиваль, концерт, выступление, музыкант, психологическое влияние, психологическая настроенность.

P. V. STRIZHIBORODA

**COMPETITIVE FESTIVAL ENVIRONMENT AND ITS PSYCHOLOGICAL  
IMPACT ON A MUSICIAN PERFORMER**

*The paper deals with a psychological level of influence of the musician performer's concerts in the contest-festival surrounding. The mechanisms of nervous and mental effects, stresses which arise directly in contest-festival surroundings are revealed. The classification of the mechanisms is suggested and basic recommendations of protecting from them and methods of their control is proposed. Musical contests and festivals in creative life modern executor, increase his self-rating and self-criticism, open for talented musician new perspectives professional rise, creative speaking ability with their colleagues, including with musician-virtuosos, which can give their unpriced experience for him. Ability concert action, cooperative concerts with popular artists, which give musician (especially young) powerfully motivation for self-culture.*

*Previously made characteristic about specific artistic arrangement, in which he will take part, is very important. From the study of specifics of a particular event is success of a performer in this competition and in the further concert practice. Such training has the following character: study of traditions and systems operation of the specific event, its aims and perspectives, number of participants and venue, opportunities panel of judges and the time allocated to the contest and so on. This decision-making regarding the pros and cons of participation in artistic activities should be based on a study of the organizational side of a competition or festival, in particular, it is obligatory to review the provisions of the competition, which specifies the rules and specifics regarding the future of the event. Participants' knowledge of content regulation on competition or festival influences the characteristics of training, artistic development of both the participants and the actual art form as a whole, as well as the organization and content of training musicians. Completeness of content, certainty and*

clarity requirements of the competition or festival for all contingent members serves as the raise its level. Sometimes on the festivals does not take into account the degree of performance skills or the complexity of the music features, the specific genre of music in order to increase audiences and entertainment organizers forget about the purposes of the competitive-festival motion. Most of all this is due to the commercial side, which refers to the distinction award each participant of the festival. Often on these concerts audience is cold to vocational performing or stylistic features of music performed, she is directed to a separate statement of a particular star festival. So it should be emphasized on the thorough preparation and study aspects of competitive-festival activities in order to improve the indicators of the creative development of young musicians and raising the level of professional music.

And young musicians do not need in the way of their professional development to take negative examples of artists who play for greed and distinguish performances by type, hierarchy impact on future career, because in fact the essence of entering the public is not gray everyday work, but a chance for improvements and new developments in performance. Repeatedly in musical circles we hear talk about the differences and impact of performance excellence at concerts in the capital and provincial scene. Competitive-festival environment is often a motivational component for young artists, their purpose – to increase artistic horizons, get mobilized by musicians excitement caused by competition to improve their skills. So such environment requires the musicians need to be able to so-called optimum concert readiness in such parameters – physical, emotional, and mental stability and sustainability, professional training, proper control their own emotional state, which directly affect the outcome of the performance.

Competitive festival environment and its psychological impact on a musician performer. The development of the modern world is in competition in every form of human activity, and in music, as it is the study of the genesis of race or competition helps young professionals the best way to convey to all your ideas and achievements. Way examination, quantitative research, conducted by the jury of the contestants has a multifaceted structure and aims to uncover knowledge and skills of participants as preparation for the competition must be held, either directly working material and psychological readiness for this kind of creative work. Achieving optimum state of concert readiness musician depends on the mind-body self-orientation, physical, emotional and mental strength.

Music competition is kind of a model of human relations actually existing in the community: the struggle, victory, defeat, mutual. Their focus is on continuous improvement and achievement of higher results in activities fun and prestigious creative purposes etc. The main objective of psychological readiness musician is to achieve a higher level of performance production activities. The psychological component of this training in competitive conditions, intense training before the competition and charges moments of struggle, support more rapid development of the most important artist of mental qualities and properties, allow to produce the desire for freedom of education and active learning. System part of a young musician in the festival-competitive move, we believe, is essential to creating and integrating components that specifically determine the overall musical development increase the motivational side that has a powerful incentive for self-improvement. The development of the modern world is in competition in every form of human activity, and in music, as it is the study of the genesis of race or competition helps young professionals the best way to convey to all your ideas and achievements. Way examination, quantitative research, conducted by the jury of the contestants has a multifaceted structure and aims to uncover knowledge and skills of participants as preparation for the competition must be held, either directly working material and psychological readiness for this kind of creative work. Achieving optimum state of concert readiness musician depends on the mind-body self-orientation, physical, emotional and mental strength. Music competition is kind of a model of human relations actually existing in the community: the struggle, victory, defeat, mutual. Their focus is on continuous improvement and achievement of higher results in activities fun and prestigious creative purposes etc.

The main objective of psychological readiness musician is to achieve a higher level of performance production activities. The psychological component of this training in competitive conditions, intense training before the competition and charges moments of struggle, support more rapid development of the most important artist of mental qualities and properties, allow to produce the desire for freedom of education and active learning.

*System part of a young musician in the festival-competitive move, we believe, is essential to creating and integrating components that specifically determine the overall musical development increase the motivational side that has a powerful incentive for self-improvement.*

**Key words:** *contest, festival, concert, musician, psychological influence, psychological disposition.*

Розвиток сучасного світу відбувається в умовах конкуренції, що спостерігається у кожному виді діяльності людей, у тому числі і в музичному мистецтві, тому саме вивчення генези психологічних засад музичного змагання чи конкуренції допоможе молодим спеціалістам якнайкраще донести до всіх власні ідеї й здобутки. Шлях творчої експертизи, кількісного дослідження результатів, яке проводить журі стосовно конкурсантів, має багатогранну структуру й спрямоване для розкриття знань і вмінь учасників, тому підготовка до змагання має нести як безпосередньо робочий матеріал, так і психологічну налаштованість на такий вид творчої діяльності. Досягнення стану оптимальної концертної готовності музикантом залежить від саморегуляції психофізичної спрямованості, фізичних, емоційних та розумових фундаментальних положень музичної психології, психофізіології, діяльності та свідомості системного підходу у підготовці музиканта до сценічного виступу висвітлені у працях О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, Б. Ломова, в тому числі з позицій психологічного та психофізіологічного змісту, публічного виступу – у статтях Б. Теплова, Г. Ципіна, М. Давидова, В. Москаленка. Однак нові тенденції розвитку конкурсно-фестивального руху встановлюють вищі вимоги до їх учасників, тому пропонується стаття розкриває проблеми психологічного змісту, що виникають саме в сучасних конкурентних умовах змагань молодих музикантів.

Психологічні особливості підготовки до сценічного виступу неодноразово висвітлювалися в спеціальній літературі. Зокрема Л. Бочкарьов підкреслював, що змагання для більшості людей є діяльністю в екстремальних умовах, які ставлять підвищені вимоги до нервово-психічної організації людини [1, с. 262–263]. Та вказані методичні напрацювання не висвітлюють проблем безпосереднього впливу конкурсно-конкурентного оточення на психічну та психологічну сторону саморегуляції конкурсанта. Психологічна підготовка (вплив) найчастіше використовується для позначення великого кола спрямованих дій педагогів-музикантів, що зумовлюють формування і розвиток психічних процесів і якостей особистості виконавця, необхідних для успішної підготовчої діяльності та виступу перед публікою чи журі.

Мета статті – висвітлити основні аспекти та механізми впливу на психологічну налаштованість музиканта-виконавця в структурі конкурсно-фестивальної діяльності.

Конкурсно-фестивальне середовище часто стає мотиваційною складовою для молодих виконавців, їхня мета – підвищити мистецький кругозір, змусити мобілізуватися музикантів за рахунок азарту, викликаного змаганням для підвищення свого професійного рівня. Тому таке середовище вимагає від музикантів-виконавців необхідності бути в стані фізичної, емоційної та розумової готовності, психічної стабільності й стійкості, професійної підготовленості, правильного управління власним емоційним станом, що безпосередньо впливатиме на результат виступу. Конкурси й фестивалі у творчому житті сучасного виконавця, підвищують його самооцінку та самокритику, відкривають для талановитого музиканта нові перспективи професійного зростання, можливість творчого спілкування зі своїми колегами, у тому числі з музикантами-віртуозами, які можуть передати йому свій безцінний досвід. Важливу роль відіграє і можливість концертної діяльності, спільних виступів з видатними артистами, що дають музиканту (а особливо юному) потужний стимул до самовдосконалення.

Основні відмінності між поняттями конкурсу та фестивалю в етимології цих понять:

– фестиваль – огляд музичних досягнень;

– конкурс – змагання, що має за мету виокремлення найбільш сильних музикантів в окремих жанрах чи категоріях.

Та не слід розмежовувати ці поняття критично, музикознавці виділяють музичні фестивалі, в яких присутня конкурсна складова, що визначає змагання конкурсантів у різних номінаціях та вікових категоріях, або, скажімо, проведення конкурсу у рамках фестивалю, де переможців визначають члени журі. Такі фестивалі, як правило, включають дві складові: сам

конкурс з виступами конкурсантів і концерти та майстер-класи членів журі, запрошених віртуозів сцени. Саме тому музичні фестивалі з конкурсною складовою є дуже розповсюдженими, оскільки включають у себе багатогранність музичних жанрів і стилів, відкривають для учасників нові горизонти, охоплюють велику аудиторію глядача, як правило, проходять у декілька турів і тривають кілька днів.

Важливе значення для музиканта-учасника має заздалегідь складена характеристика про конкретний мистецький захід, в якому він братиме участь. Від вивчення особливостей проведення того чи іншого заходу залежить успіх виконавця як у даному змаганні, так і в подальшій концертній практиці. Така підготовка має наступний характер: вивчення традицій та систем функціонування конкретного заходу, його цілей та перспектив, кількості учасників і місця проведення, можливостей суддівської колегії і часу, виділеного на проведення змагання тощо. Саме прийняття рішень щодо плюсів і недоліків участі у мистецькому заході має ґрунтуватись на вивченні організаційних сторін конкурсу чи фестивалю, зокрема обов'язковим є ознайомлення з положенням про конкурс, у якому конкретизуються правила й особливості стосовно мистецького заходу. Знання учасниками змісту положення про конкурс чи фестиваль суттєво впливає на риси підготовки, мистецький розвиток як учасників, так і власне виду мистецтва в цілому, а також на організацію і зміст підготовки музикантів. Повнота змісту, однозначність і чіткість вимог конкурсу чи фестивалю для різного контингенту учасників слугує підвищенню його рівня. Інколи на фестивалях не береться до уваги ступінь виконавської майстерності чи особливостей складності музики, специфіки жанру музики, оскільки для збільшення аудиторії та видовищності організатори забувають про цілі конкурсно-фестивального руху. В більшості це пов'язано з комерційною стороною, де йдеться про відзнаку нагородою кожного учасника фестивалю та немалі внески. Нерідко на таких концертах публіка байдужа до професійно-виконавських чи стилістичних особливостей виконуваної музики, вона спрямована на окремий виступ конкретного зіркового учасника фестивалю. Тому слід наголосити на ґрунтовній підготовці й вивченні аспектів проведення конкурсно-фестивального заходів задля покращення показників творчого розвитку молодих музикантів. Та молодим музикантам не потрібно на шляху свого професійного розвитку брати негативні приклади з виконавців, які грають задля корисливості, а розрізняти виступи за типом, ієрархією впливу на подальшу кар'єру, бо, власне, суть виходу на публіку не є сірою буденною роботою, а шансом для удосконалень та нових досягнень у виконавстві. Неодноразово у музичних колах ми чуємо бесіди про різницю виконавської віддачі й майстерності на концертах у столиці і на провінційній сцені.

Суть суперництва, змагання – протиборство і конкурентна боротьба між декількома сторонами за досягнення переваги або в цілях підтримки, підтвердження існуючого стану речей. У досліджуваній проблемі слід розглянути саме внутрішні процеси такої діяльності. Суперництво – нормальне явище, що мобілізує сили людини і сприяє її розвитку, вдосконаленню, воно має місце в будь-яких людських стосунках і в різних сферах життя людей. Разом з тим суперництво може набувати патологічних форм через інтенсивність свого прояву, що стає приводом не тільки до виникнення конфліктів, але й до невротизації людини. Важливим у цій проблемі є невротичне суперництво, що відрізняється від нормального трьома особливостями: постійне порівняння себе з іншими людьми, навіть у ситуаціях, які не вимагають цього; честолюбне бажання невротика не вичерпується тим, щоб досягти більшого, ніж інші, або мати більший успіх, але допускає також бажання бути винятковим і унікальним; властива честолюбству невротиків прихована ворожість виявляється в його установці, що ніхто, крім нього, не повинен бути успішним, здатним, удачливим. Таку класифікацію невротичного переживання подає американський психоаналітик і психолог К. Хорні. Присутність невротичного суперництва у людині проявляється не у змісті того, що вона робить, а в тому, який успіх, враження, престиж будуть досягнуті в результаті її діяльності [7, с. 67]. У той час, як при нормальному суперництві людина може задовольнятися порівняльним успіхом, метою невротичного суперництва стає досягнення повної переваги над іншими людьми. При невротичному суперництві руйнівний аспект переважає над творчим, в результаті чого виявляється, що для невротика важливіше бачити інших переможеними, ніж досягти успіху самому: «Він буде робити все

можливе, щоб зірвати зусилля конкурента, навіть якщо явно завдає шкоди власним цілям» [7, с. 68]. Мова йде не про невротичний стан, а присутність такої властивості у конкурентів, прагнення завдати поразки іншим або розладнати їхні зусилля у психологічному настрої. Досліджуючи феномен суперництва, К. Хорні дійшла висновку, що суперництво є проблемою для кожного в західній культурі і воно виявляється в якості центру невротичних конфліктів. У спільній боротьбі й суперництві навіть нормальна людина схильна виявляти ворожі, руйнівні впливи незалежно від того, що вони можуть приносити їй проблеми. Переважаючий в суспільстві індивідуалістичний дух суперництва позначається на порушеннях відносин між людьми в різних сферах їх життєдіяльності.

У новому середовищі перебування існує багато причин зменшення активності свідомості, з'являються невпевненість, характерна безпричинна спантелеченість, розгубленість, що допускають маніпулювання психікою. Ознайомлення з різносторонніми методами психологічних впливів необхідне з метою протидії такого роду маніпуляціям. Саме знання механізмів впливів на психологічний стан людини дозволяє протистояти несприятливим вторгненням у психіку (в підсвідомість людини) і таким чином захистити юних виконавців.

Вплив на свідомість людини має дві сторони – пасивну й активну. Пасивний вплив відбувається при розсіяності, психологічній невідповідності адресата до контакту з більш стійкими індивідами. Такий вплив носить зверхній психологічний характер і здійснюється не лише способами маніпуляції, а й навіюванням. До нього також належать переконання, самопросування, прохання, примус, ігнорування, спонукання до наслідування, завоювання симпатії, управління, чутки та ін. Пасивний вплив – це той, яким більшість людей яким вільно користується в житті, іноді навіть не помічаючи цього. Про такі прийоми маніпулятивного впливу досить мати уявлення, щоб захиститися від них.

Для протидії іншим активним впливам необхідно самим володіти знаннями про такі прийоми. Підкреслимо, що тільки в останній час з'явилася можливість відкрито розповідати про раніше секретні методики. При цьому, зауважимо, потрібен досвід з боку органів чуття, психологічної свідомості та навичок спостереження й уваги для протидії їм.

Цілеспрямований (навмисний) вплив на психічний стан є більш небезпечним для психічного стану людини, тому спотереження за такими впливами відповідних органів цілком виправдані, оскільки людина усвідомлює і відкриває для себе нові істини не зразу, а в процесі життєдіяльності. Відповідно формування людини як особистості відбувається з постійним накопиченням таких знань та особистого ставлення до них. Дізнаючись про певні методики, така людина не зможе чітко оперувати ними, бо ця інформація не приживеться в її життєвому процесі, а психічний розвиток приведе до тимчасового заціпеніння, внаслідок чого такий тип інформації не буде сприйнятий до уваги людини.

На сучасному етапі розвитку соціальних наук доступною стає велика кількість прийомів психологічного впливу (маніпулювання) людиною. Зупинимось на найбільш розповсюджених з них у музично-виконавських колах:

– *переконання* – як свідомий аргументований вплив на іншу людину або групу людей, що має на меті зміну їхніх суджень, ставлення до дійсності, намірів чи рішень;

– *зараження* – передача свого стану або ставлення до дійсності іншій людині, поки вона ще не знайшла пояснення існуючому стану речей, такий стан може передаватися мимоволі і спрямовано, засвоюватися мимоволі або довільно;

– *деструктивна критика* – висловлювання, що направлені на зверхній, грубий, агресивний осуд чи озвучення образливих суджень про особистість людини, осміювання її справ і вчинків, негативний вплив таких дій проявляється тому, що вони не дозволяють людині розсудливо сприймати інформацію, а відволікають її увагу на боротьбу з виниклими негативними емоціями, забирають віру в себе;

– *нав'язування й наслідування* – здатність суб'єкта викликати прагнення бути подібним йому, копіювання чужої поведінки і способу руху думок, такий вплив проявляється як мимоволі, так і довільно;

– *навіювання* є відомим неаргументованим впливом на людину, що має на меті зміну її психологічного стану, ставлення до речей і схильності до дій;

– *формування прихильності* – залучення до себе мимовільної уваги адресата шляхом прояву ініціатором власної незвичайності і привабливості, висловлювання сприятливих суджень про адресата, наслідування йому або надання його певної послуги;

– *маніпуляція* є тим впливом, коли є приховане спонукання адресата до переживання певних станів, прийняття рішень чи виконання дій, необхідних для досягнення ініціатором своїх власних цілей та ін. [3, с. 227–228].

Найважливішим шляхом протидії психологічному тиску є швидке усвідомлення спроб маніпуляції суб'єктом. Оцінивши наполегливі намагання співрозмовника під час обговорення проблеми й концентрування уваги на окремі, вигідні йому аспекти обговорюваної теми та відкидання інших, повинно насторожити конкурсанта, як і щедри обіцянки, що викликають сумніви. При цілеспрямованому тиску може з'явитися незрозуміла симпатія до адресата з виникненням нестійких почуттів провини, при виявленні описаних вище прийомів впливу у контактній бесіді, після викриття маніпулятора не слід негайно повідомляти його про провал, а домогтися вирішення питання на свою користь. Непіддатливість маніпуляторам залежить від тверезої оцінки ситуацій, під час всього перебування у нестійких, змінюваних конкурентних умовах. Психологічні впливи на сучасному етапі є потужною зброєю домінування одних над іншими. З цього приводу ще у працях англійського політика й філософа XVII ст. Френсіса Бекона зауважено, що початкове осмислення людиною об'єктів і явищ світу невірне, помилкове, бо при сприйнятті інформації їй заважають конкретні, хибні, некеровані, підсвідомі процеси (примари, ідоли роду, печери, площі та театри), і тільки свідомий їхній контроль й відмова від них продукує правильні незалежні думки [4, с. 96–97].

Також важливою причиною негативного впливу є зміна статичного середовища, тобто переїзд і адаптація до нових умов. Адаптація характеризується наявністю стрес-синдрому з істотним відхиленням кінцевих пристосувальних ефектів. Відбувається первісна перебудова функцій організму і його регуляторних систем з включенням компенсаторних і пристосувальних реакцій. При нетривалому переїзді (в межах 10 годин) зміна функціонального стану організму носить помірний характер, і така адаптація відбувається досить швидко. При переїзді від 12 годин і більше добовий ритм функцій організму істотно порушується, а процес адаптації займає більше часу. Адаптації до нових тимчасовим умов сприяють рухова діяльність, дієта, мотивація, корекція режиму роботи і відпочинку, зміна характеру діяльності. У той же час неврахування музикантом підготовки до зміни обставин в останні дні перед переїздом і в перші дні прибуття на нове місце може істотно ускладнити процес синхронізації сну й активності, що істотно впливає на працездатність, може погіршити психофізіологічний стан тощо. Такі впливи на учасників несуть як позитивний, так і негативний характер, але, прибуваючи до місця проведення конкурсу, на молодого музиканта діє багато несприятливих факторів, що можуть викликати негативні наслідки під час виступу. Проблеми та важливість впливів конкурсно-фестивального середовища не мають відходити на другий план у підготовці учасників, бо навіть у випадку, коли конкурсні прослуховування проходять у рідному місті чи у знайомій залі, сама атмосфера конкуренції (як між конкурсантами, так і між авторитетними артистами фестивалю) продукує прояви нових, нехарактерних психологічних станів, емоцій, переживань тощо. І завдання полягає у вихованні психологічної стійкості та прийомів протидії таким процесам.

Здатність митця до самоспостереження є запорукою його професійного розвитку, адже деякі творчі проблеми можна вирішити тільки з середини. Сценічне хвилювання – проблема для концертуючих музикантів, її вирішення шляхом звільнення є насамперед проблемою нервової напруги. Внутрішня передсценічна підготовка як творче перевтілення в музичних інтерпретаціях чи, скажімо, творчо-художня робота безпосередньо пов'язана з простими чи складними психічними процесами. Без самої участі й орієнтації в таких процесах, володіння навичками управління ними не слід розраховувати на особливі творчі успіхи [8, с. 52–53]. Творча діяльність у процесі як підготовки, так і сценічного виступу вимагає високого рівня психологічної напруженості. Особливо динамічне зростання психологічного напруження спостерігається при знайомстві з рівнем підготовки конкурентів чи особисто з ними, у зоні ризику перебувають переважно молоді недосвідчені виконавці, що «переймаються» більше

підготовленістю конкурентів, аніж власною підготовкою. Психічна й психологічна готовність є однією з умов успішного виконання поставлених перед музикантом цілей як з боку педагога, так і власних. Така готовність до творчої, професійної діяльності має формуватися та вдосконалюватися як самим музикантом, так і його наставниками, і всією системою заходів, що проводяться. У широкому розумінні психологічна готовність визначається як комплексне психологічне утворення, як сплав функціональних, операційних та особистісних компонентів [2, с. 117–120].

Досконала психологічна стійкість досягається завдяки сприятливим фізичним обставинам й чіткій психічній направленості на конкретну дію чи стан, важливим у досягненні стійкості є особистий контроль всіх психічних якостей людини: емоцій, волі, характеру, поведінки, зовнішньої психічної діяльності (темпераменту), свідомості, підсвідомості, надсвідомості та ін. [5, с. 220–229]. Більша сконцентрованість досягається високим психологічним самоконтролем за рахунок зменшення зовнішніх проявів власного психічного стану, поведінки й емоцій. Самовладання в несприятливих умовах та організованість психічної сторони музиканта сприяє вихованню сильної нервової системи. Формування направленості та управління внутрішніми системами для досягнення успіху є способом раціонального використання свого розуму (контролю психологічних систем), своєї здатності думати, вибирати й вирішувати, використовувати контроль над своїми емоціями і реакціями в різних ситуаціях. «Ситуації, в яких ви відчуваєте себе позитивно, комфортно прямо залежать від ступеня власного контролю всього, що відбувається навколо, й навпаки, відчуваєте себе негативно стосовно до обставин, з розрахунку міри неконтрольованості ситуації» [6, с. 240–242]. Психологічна рівновага молодого музиканта завжди сприятиме показу своїх навичок і вмінь у фестивальных і конкурсних виступах на найвищому рівні.

Аналіз стану проблеми готовності особистості до конкурсно-фестивальної діяльності свідчить, що важливо визначити внутрішню детермінацію активності особистості, яка формується в процесі професійної підготовки. Через готовність визначається установка, що забезпечує стійкий, цілеспрямований характер успішної концертно-виконавської діяльності.

Музичне змагання є своєрідною моделлю людських відносин, реально існуючих у суспільстві: боротьба, перемога, поразка, взаємодопомога. Їхня спрямованість полягає у постійному вдосконаленні і досягненні вищого результату в діяльності, задоволення творчих і престижних цілей та ін.

Основним завданням психологічної готовності музиканта є досягнення вищого рівня продукування виконавської діяльності. Психологічна складова такої підготовки в конкурсних умовах, напруженій підготовці перед конкурсом та у відповідальні хвилини боротьби сприяє прискоренню розвитку найбільш важливих для виконавця психічних якостей і властивостей, дозволяє виробити прагнення до виховання волі й активного самовдосконалення.

Системна участь молодого музиканта у фестивально-конкурсному русі, на нашу думку, несе важливі утворюючі й інтегруючі компоненти, що цілеспрямовано зумовлюють загальний музичний розвиток, підвищують мотиваційну сторону, що є потужним стимулом до самовдосконалення.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Бочкарёв Л. Л. Психология музыкальной деятельности / Л. Бочкарёв. – М. : Классика–XXI, 2006. – 352 с.
2. Вартанян Г. А. Эмоции и поведение / Г. А. Вартанян, Е. С. Петров. – Л. : Наука, 1989. – 144 с.
3. Зелинский С. А. Манипуляции массами и психоанализ. Манипулирование массовыми психическими процессами посредством психоаналитических методик / С. А. Зелинский. – СПб. : Издательско-Торговый Дом «Скифия», 2008. – 248 с.
4. Причепій Є. М. Філософія : підручник. – 3-є вид., стер. / Причепій Є.М, Черній А. М., Чекаль Л. А. – К. : Академвидав, 2009. – 592с.

5. Симонов П. В. Мотивированный мозг. Высшая нервная деятельность и естественнонаучные основы общей психологии / П. В. Симонов ; [отв. ред. Русинов В. С.]. – М. : Наука, 1987. – 272 с.
6. Трейси Б. Достижения максимума / Б. Трейси ; [пер. с англ. В. Ф. Волченко]. – 3-е изд. – Минск : ООО «Попури», 2004 – 368с.
7. Хорни К. Наши внутренние конфликты / К. Хорни; 2-е изд. – М. : Акад. проект, 2008. – 224 с.
8. Цыпин Г. Музыкант и его работа: Проблемы психологии творчества / Г. Цыпин. – М. : Сов. Композитор, 1988. – 382 с.